

ΤΟ ΑΠΑΡΕΜΦΑΤΟ

Το απαρέμφατο διακρίνεται σε έναρθρο και άναρθρο ως προς το άρθρο που το συνοδεύει.

Έναρθρο απαρέμφατο

Έναρθρο ονομάζεται το απαρέμφατο που εκφέρεται με άρθρο ουδετέρου γένους σε κάθε πτώση του ενικού αριθμού πλην της κλητικής και ισοδυναμεί με το αντίστοιχο ουσιαστικό. Βρίσκεται σε όλους τους χρόνους και δέχεται άρνηση μή. Το έναρθρο απαρέμφατο μεταφράζεται ως εξής:

α. Με αφηρημένο ουσιαστικό π.χ. Προαιρουῖμαι τὸ ἐπαινεῖν τοὺς νέους (μτφρ. Προτιμῶ τον έπαινο των νέων).

β. Με «το να» + υποτακτική π.χ. Τοσοῦτον ἀπέχω τοῦ ποιεῖν τι τῶν προσταττομένων (μτφρ. Τόσο απέχω από το να κάνω κάτι από αυτά του εντέλλονται).

Συντακτικός ρόλος : Το έναρθρο απαρέμφατο μπορεί να χρησιμοποιηθεί στον λόγο ως:

Υποκείμενο σε οποιοδήποτε προσωπικό ρήμα και βρίσκεται σε πτώση ονομαστική:

π.χ. Τὸ λακωνίζειν ἐστὶ φιλοσοφεῖν. Αἰσχρὸν καὶ ἄδικον τὸ πλεονεκτεῖν.

Αντικείμενο σε οποιοδήποτε (μεταβατικό) ρήμα και βρίσκεται σε μια από τις πλάγιες πτώσεις, ανάλογα με τη σύνταξη του ρήματος. π.χ.: Τὸ ἀντιλέγειν μὴ κάλει λοιδορεῖσθαι. Ἦρξαντο τοῦ διαβαίνειν (σε γενική πτώση).

Τὸ ἀποθνήσκειν οὐδεὶς φοβεῖται [...]

Κατηγορούμενο με εξάρτηση από συνδετικό ρήμα

Άναρθρο απαρέμφατο

Το άναρθρο απαρέμφατο διακρίνεται σε **ειδικό** και **τελικό** απαρέμφατο

α) **Ειδικό απαρέμφατο** σε κάθε χρόνο και δέχεται άρνηση «οὐ».

Το ειδικό απαρέμφατο συντάσσεται με τις εξής κατηγορίες ρημάτων:

Λεκτικά: λέγω, φημί, ὁμολογῶ, ἐπαγγέλλομαι (= υπόσχομαι), ἐγγυῶμαι κ.ά.

π.χ. Τὸν μὲν καλὸν κάγαθὸν ἄνδρα καὶ γυναῖκα εὐδαίμονα εἶναι φημι, τὸν δὲ ἄδικον καὶ πονηρὸν ἄθλιον.

Δοξαστικά: δοκῶ, ἐλπίζω, ἡγοῦμαι, κρίνω, νομίζω, οἶομαι, πιστεύω, εἰκάζω, λογίζομαι, ὑπολαμβάνω κ.ά.

π.χ. Πάντας ὑμᾶς οἶομαι γινώσκειν.

Γνωστικά και αισθητικά: γινώσκω, εὐρίσκω (= διαπιστώνω), πυνθάνομαι (= πληροφορούμαι)

Απρόσωπα ρήματα και απρόσωπες εκφράσεις παρόμοιας σημασίας: δοκεῖ, λέγεται, νομίζεται, ἀγγέλλεται, λόγος ἐστί, φανερόν ἐστι κ.ά. π.χ. Ὁμολογεῖται τὴν πόλιν ἡμῶν ἀρχαιοτάτην εἶναι.

β) **Τελικό απαρέμφατο**

Απαντά σε κάθε χρόνο εκτός από μέλλοντα και δέχεται άρνηση «μή». Το τελικό απαρέμφατο συντάσσεται με τις εξής κατηγορίες ρημάτων:

Βουλητικά: βούλομαι, ἐπιθυμῶ, εὐχομαι, ζητῶ, δέομαι, ἀξιώ, δέχομαι κ.ά.

π.χ. Μένων ἐβούλετο πλουτεῖν.

Προτρεπτικά και παραχωρητικά: κελεύω, κηρύττω, παραινῶ, προτρέπω, ἐῶ (= αφήνω) κ.ά.

Απαγορευτικά: ἀπαγορεύω, ἀποτρέπω, κωλύω, εἴργω κ.ά.

π.χ. Ἐκώλυσαν ἡμᾶς ἀπελθεῖν.

Αποπειρατικά και δυνητικά: δύναμαι, ἐπιχειρῶ, πειρῶμαι, τολμῶ κ.ά. π.χ. Πειρᾶται πείθειν ὑμᾶς.

Ρήματα που σημαίνουν συνήθεια, σκέψη, απόφαση, απαίτηση, παράκληση ή δισταγμός: ἐθίζω, βουλεύομαι, διανοοῦμαι, μέλλω, ἀξιώ, ὀκνῶ, φοβοῦμαι, σκοπῶ κ.ά. π.χ. Ἐψηφίσαντο βοηθεῖν πανδημεῖ.

6. **Απρόσωπα ρήματα και απρόσωπες εκφράσεις** παρόμοιας σημασίας: ἀνάγκη ἐστί, δεινόν ἐστι, καλῶς ἔχει, οἷόν τ' ἐστί, δεῖ, προσήκει, χρή κ.ά. π.χ. Ἀγαθοῖς ὑμῖν προσήκει εἶναι.

Το άναρθρο απαρέμφατο μπορεί να χρησιμοποιηθεί στον λόγο ως

Υποκείμενο σε απρόσωπα ρήματα και απρόσωπες εκφράσεις:

π.χ. Χρή τοῦ βάρους μεταδιδόναι τοῖς φίλοις.

Αντικείμενο σε προσωπικά ρήματα:

Ἐκήρυξεν τοῖς Ἑλλησι συσκευάζεσθαι.

Κατηγορούμενο από συνδετικά ρήματα, ιδιαίτερα σε άλλο έναρθρο απαρέμφατο:

π.χ. Τὸ λακωνίζειν ἐστί φιλοσοφεῖν.

Το υποκείμενο του απαρεμφάτου

Το υποκείμενο του απαρεμφάτου απαντά ή σε αιτιατική ή σε ονομαστική πτώση.

Έτσι έχουμε δύο διαφορετικούς τρόπους σύνταξης:

α) **Ταυτοπροσωπία.** Το υποκείμενο του απαρεμφάτου είναι το ίδιο με το υποκείμενο του ρήματος από το οποίο εξαρτάται το απαρέμφατο. π.χ. Οὗτος μαθήσεται μὴ ἐπιβουλεύειν τοῖς ἀσθενεστέροις. (ενν. «οὗτος» υποκείμενο του απαρεμφάτου «ἐπιβουλεύειν»).

β) **Ετεροπροσωπία.** Το υποκείμενο του απαρεμφάτου είναι διαφορετικό από το υποκείμενο του ρήματος από το οποίο εξαρτάται το απαρέμφατο. π.χ. Οἱ Αἰγύπτιοι ἐνόμιζον ἑαυτοὺς πρῶτους γενέσθαι πάντων ἀνθρώπων. («ἐαυτοὺς» υποκείμενο του απαρεμφάτου «γενέσθαι»).

Παρατήρηση:

Στην απρόσωπη σύνταξη το υποκείμενο του (τελικού) απαρεμφάτου τίθεται πάντα σε πτώση αιτιατική. Όταν δεν δηλώνεται, εννοείται σε πτώση αιτιατική και προκύπτει από τη δοτική προσωπική που συνήθως συνοδεύει τα απρόσωπα ρήματα:

π.χ. Τοὺς ἐν τῷδε τῷ τάφῳ κειμένους [...] ἔδοξεν τῇ πόλει δημοσίᾳ θάπτειν. (ενν. «τὴν πόλιν» υποκείμενο του απαρεμφάτου «θάπτειν»).

Άσκησης

1. Να εντοπίσετε τα απαρέμφατα στις παρακάτω προτάσεις και να αναφέρετε το είδος τους (ειδικό ή τελικό):

- α. Σωκράτης ἔλεγεν διδάσκειν τὴν ἀρετὴν.
- β. Οἱ Ἀθηναῖοι ἐνόμιζον πείσειν τοὺς Λακεδαιμονίους.
- γ. Οἱ στρατηγοὶ ἐκέλευσαν τοὺς στρατιώτας μένειν ἐν τῇ μάχῃ.
- δ. Πολλὰκις ἐσυμβουλευσαμεν ἡμᾶς μὴ λῦσαι τὰς σπονδὰς.
- ε. Οἱ νεανῖαι μανθάνουσιν ὑπὸ τοῦ διδασκάλου γράφειν.
- στ. Ἐβουλόμην ἂν (=θα ήθελα) βοηθησαί σοι.

2. Να χαρακτηρίσετε τα απαρέμφατα (ειδικά - τελικά) και να βρείτε το υποκείμενό τους:

- α. Νομίζομεν ὑμᾶς πιστοὺς φίλους εἶναι.
- β. Κῦρος παραγγέλλει τῷ Κλεάρχῳ ἥκειν.
- γ. Ἔλεγον Κῦρον ἄριστον ἄρχοντα γενέσθαι.
- δ. Ὦμοσαν οἱ τε Ἕλληνες καὶ Ἀριαῖος σύμμαχοι ἔσεσθαι.
- ε. Κῦρος ὑπέσχετο δώσειν πέντε μνᾶς.
- στ. Λύσανδρος ἐκέλευσε πλεῖν τὴν ταχίστην.

3. Να εντοπίσετε τα απαρέμφατα στις παρακάτω προτάσεις και να αναφέρετε τον συντακτικό τους ρόλο:

1. Ὁμολογεῖται τὴν πόλιν ἀρχαιοτάτην εἶναι
2. Δεῖ τὴν γλῶτταν μὴ προτρέχειν τοῦ νοῦ
3. Οὐ ῥᾶδιον ἐστὶν φύσιν μεταβαλεῖν
4. Βαρβάρων Ἕλληνας ἄρχειν εἰκός ἐστιν
5. Χρὴ ὑμᾶς λέγειν τὰ καίρια
6. Χρὴ τὸν ἀγαθὸν πολίτην τ' ἀληθῆ λέγειν
7. Ὦρα ἐστὶν ἡμᾶς πράττειν ταῦτα
8. Ἔδοξεν αὐτοὺς τοὺς ἐπιόρκους κολάσαι
9. Τοῖς ἰδιώταις ἔξεστι τὰς δαπάνας συντέμνειν
10. Ἄξιόν ἐστι ἀνθρώποις μεμνησθαι τῆς ἀρετῆς.
11. Χάλεπόν ἐστι τῇ πόλει ἀπαλλαγῆναι τοῦ κινδύνου.
12. Πρέπον ἐστὶ λέγειν τ' ἀληθῆ καὶ πράττειν τὰ δίκαια.
13. Ὁμολογεῖται τὴν πόλιν ἡμῶν ἔνδοξον εἶναι.
14. Ὦρα ἐστὶν ἡμᾶς ἀπιέναι.